

Країни Центрально-Східної Європи на початку XXI ст. Європейська інтеграція та російський вплив у регіоні.

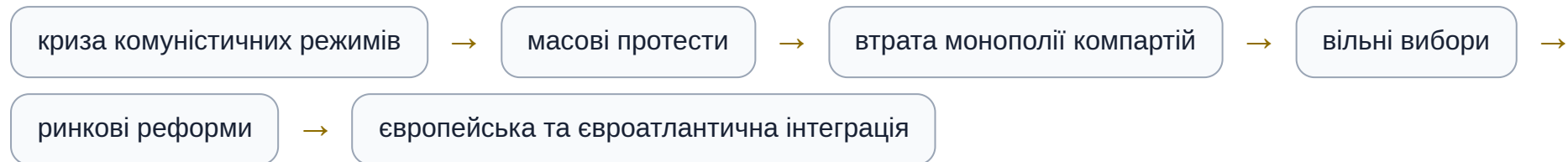
Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Наприкінці 1980-х — на початку 1990-х років країни Центрально-Східної Європи відмовилися від комуністичної моделі й почали перехід до демократії та ринкової економіки. Більшість держав регіону взяла курс на інтеграцію до НАТО та Європейського Союзу, але трансформації проходили нерівномірно і супроводжувалися соціальними, національними та політичними конфліктами.

1. «Оксамитові революції» і демонтаж комунізму

Революції кінця 1980-х — початку 1990-х років були народними, демократичними й антитоталітарними. Їхні учасники вимагали ліквідації монополії компартій, політичних свобод, чесних виборів і реформування економіки.

2. Польща — «шокова терапія»

У 1989 р. уряд очолив некомуніст Тадеуш Мазовецький, а в 1990 р. президентом став Лех Валенса. Економічну реформу Лешека Бальцеровича назвали «шоковою терапією»: лібералізували ціни й торгівлю, посилили фінансову дисципліну та почали ринкові перетворення. Реформи були соціально болючими, але дали імпульс економічному зростанню. У 2004 р. Польща стала членом ЄС.

3. Угорщина, Болгарія, Румунія

Країна	Ключові зміни
Угорщина	1988–1989 рр. — демонтаж старої партійної системи; формування багатопартійності. 1999 р. — вступ до НАТО, 2004 р. — до ЄС.
Болгарія	10 листопада 1989 р. — відставка Тодора Живкова; демократизація, реституція, деідеологізація. 2004 р. — НАТО, 2007 р. — ЄС.
Румунія	Грудень 1989 р. — насильницька революція, падіння режиму Чаушеску. 2004 р. — НАТО, 2007 р. — ЄС.

4. Чехословаччина, Чехія і Словаччина

17 листопада 1989 р. розгін студентської демонстрації в Празі став початком «оксамитової революції». Її мирний характер дав назву подіям. Вацлав Гавел став президентом Чехословаччини. 31 грудня 1992 р. федерація мирно припинила існування; з 1 січня 1993 р. постали незалежні Чехія і Словаччина. Обидві держави згодом вступили до НАТО та ЄС.

5. Розпад Югославії

Югославський сценарій був принципово іншим. Розпад Союзу комуністів у 1990 р. супроводжувався міжетнічними конфліктами. У 1991–1995 рр. війни охопили Хорватію та Боснію і Герцеговину, а в 1998–1999 рр. — Косово. Дейтонські угоди 1995 р. призупинили війну в Боснії і Герцеговині. У 2006 р. незалежність проголосила Чорногорія, у 2008 р. — Косово, статус якого залишається спірним.

6. Європейська інтеграція

Держава	НАТО	ЄС
Польща	1999	2004
Угорщина	1999	2004
Чехія	1999	2004
Словаччина	2004	2004
Болгарія	2004	2007
Румунія	2004	2007
Словенія	2004	2004
Хорватія	2009	2013
Чорногорія	2017	— у підручнику станом на 2019 р. не член ЄС

7. Спільні проблеми переходу

Перехід від планової до ринкової економіки супроводжувався інфляцією, безробіттям, соціальною нерівністю та необхідністю створення нових правових інститутів. У частині країн виникали суперечки про права національних меншин, історичну пам'ять, міграцію, корупцію та незалежність судів і медіа.

8. Україна і регіон

Підручник наголошує на тісних зв'язках України з Польщею, Угорщиною, Румунією, Словаччиною, Болгарією та іншими державами Центрально-Східної Європи. Відносини поєднують торгівлю, транспорт, енергетику, питання національних меншин та спільні безпекові інтереси.

Підсумок уроку

Головним напрямом розвитку більшості країн Центрально-Східної Європи після падіння комунізму стала демократизація, ринкова трансформація й інтеграція до західних структур. Найболючішим винятком став розпад Югославії, де політична криза переросла у війни.